

Ny hastelovgivning er meget vidtgående men lovlig

27. marts 2020

Forbud mod små forsamlinger og strafskærpselser har menneskeretlige konsekvenser, men tiltagene ligger inden for statens handlerum i en krisesituation.

Folketinget forventes på tirsdag at vedtage to nye lovforslag, der hen over weekenden bliver hastebehandlet. Især forslaget om at give politiet myndighed til at forbyde forsamlinger helt ned til tre personer er vidtgående. Men menneskeretten giver staten vide rammer for at handle i en krisesituation som COVID-19-epidemien.

”Menneskeretten er beregnet til at fungere i den virkelige verden, og den giver staterne et stort handlerum i en krise som den, vi står i nu. De danske myndigheder kan derfor gå meget længere og indføre langt mere vidtgående begrænsninger i borgernes rettigheder, end de normalt kan,” siger Louise Holck, konstitueret direktør for Institut for Menneskerettigheder. Hun tilføjer:

”Det kræver dog, at tiltagene er med til at mindske smitten og dermed beskytte befolkningens sundhed, og at vi befinder os i en krisesituation. Samtidig skal tiltagene have et lovligt grundlag, være så klare, at borgerne kan forstå og efterleve reglerne, og tiltagene må hverken gå længere eller gælde længere end det er nødvendigt for at håndtere krisen.”

Giv rådgivning før bøder

Epidemiloven ændres, så politiet kan forbyde helt ned til tre personer at samle sig. Helt konkret ændres formuleringen i loven, så der nu kan laves forbud mod, at ”flere personer befinder sig på samme sted” i stedet for i dag, hvor loven giver mulighed for at forbyde ”afholdelse og deltagelse i større forsamlinger, arrangementer, begivenheder m.v.”.

”At vi ikke længere kan stå sammen med mere end to andre mennesker på et offentligt sted er selvfølgelig meget, meget vidtgående og ville være helt utænkeligt under normale omstændigheder. Men hvis forbuddet kan forhindre smitten i at spredes, er det lovligt i menneskeretlig optik,” siger Louise Holck.

Hun understreger dog, at det kræver, at det er tydeligt for borgerne, hvornår det er forbudt at stå sammen mere end to.

”Gælder det for eksempel også i en privat gård, og hvor tæt og hvor længe skal man stå sammen, før det er ulovligt? Det her er nyt for os alle, og det kan være svært at regne ud, hvad der helt præcist er inden for rammerne. Jeg vil derfor opfordre politiet til ikke at være for hurtig med bødeblokken, men først og fremmest guide befolkningen til at følge reglerne,” siger Louise Holck.

Lad tvivlen komme den tiltalte til gode i sager om strafskærpelser

Folketinget forventes samtidig at indføre skærpede straffe for forseelser i direkte forbindelse med bekæmpelsen af COVID-19-epidemien i Danmark. I enkelte tilfælde kan domstolene ikende en firedobbelt straf, hvis en person begår kriminalitet, der har en sammenhæng med COVID-19.

”Hvis man fordobler eller firedobler en straf, kan mennesker stå med meget voldsomme straffe for mindre forseelser. Vi opfordrer derfor domstolene til at lade tvivlen komme den tiltalte til gode, hvis der er nogen som helst tvivl om, hvorvidt lovovertrædelsen har sammenhæng med pandemien,” siger Louise Holck.

Menneskeretlige hensyn i kampen mod COVID-19

27. marts 2020

COVID-19-pandemien lægger pres på borgernes rettigheder. Institutet minder om, at menneskerettighederne stadig gælder i en krisesituation.

Under COVID-19-pandemien er det regeringens opgave at mindske smitten blandt borgere i Danmark og sikre landets økonomiske fremtid. Det kræver svære beslutninger og kompromiser, og borgernes frihed er som resultat blevet kraftigt indskrænket de senere uger. Institut for Menneskerettigheder anerkender, at situationens alvor kræver, at regeringen indfører tiltag, der under normale omstændigheder ikke ville være lovlige ifølge menneskerettighederne.

”Normalt ville vi aldrig tillade, at borgere i Danmark fik begrænset deres bevægelsesfrihed i den grad, vi ser i disse dage. Fordi vi er i en folkesundhedskrise, er det en mulighed, men det betyder ikke, at myndighederne har fuldstændig frie hænder til at gøre, hvad de vil,” siger Louise Holck, konstitueret direktør for Institut for Menneskerettigheder.

Overblik over de mest udfordrede rettigheder

Instituttet peger på, at tiltag, der indskrænker borgernes rettigheder, også under en pandemi kun må indføres, så længe de bidrager til at mindske smitten. Tiltagene skal desuden være midlertidige, have klar hjemmel i lovgivningen, og de skal være proportionale, så der er en balance mellem indgrebene og den effekt, de har på folkesundheden.

Louise Holck peger på, at især forsamlingsfriheden og retten til fri bevægelighed er blevet begrænset i Danmark.

”Vi har igennem epidemien set, at regeringen har strammet reglerne for forsamlinger mere og mere. Det er vigtigt, at myndighederne stopper op og tænker efter, om det samme formål kan opfyldes med andre og mindre indgribende tiltag. Det gælder ikke mindst, når vi taler om så vidtgående indgreb i fundamentale menneskerettigheder som forsamlingsfriheden og retten til fri bevægelighed,” siger Louise Holck.

Instituttet har lavet et overblik [over de menneskerettigheder, der er særligt stort pres på under COVID-19-pandemien](#). I policy briefet advarer instituttet blandt andet mod hastelovgivning, hvor love vedtages uden at være blevet gransket og debatteret grundigt.

Menneskeretten giver klar ramme for rimelige tiltag

”Menneskerettighederne udgør en klar ramme, som kan hjælpe politikerne til at afgøre, hvilke tiltag der er rimelige at iværksætte i den nuværende situation. Menneskeretten kan være en støtte, når politikerne skal navigere i den delikate balance mellem på den ene side at beskytte borgernes liv og sundhed og på den anden side varetage borgernes frihed og individuelle behov i krisen,” siger Louise Holck.

Hun pointerer, at selvom de danske myndigheder og politikere har vide rammer til at håndtere pandemien, skal vi som samfund holde fast i, at vi er et retssamfund, som lægger stor værdi i befolkningens frihed og selvbestemmelse.

”Vi må ikke bevæge os så langt væk fra vores grundlæggende værdier, at vi får ændret vores samfund for altid. Derfor er det altafgørende, at alle de love, der nu indføres, har en automatisk udløbsdato. Når tiden er til det, skal borgere i Danmark igen have den frihed, de er vant til, og vores politiske system skal have den åbenhed og tid og plads til inddragelse og debat, som normalt tegner dansk politik,” siger Louise Holck.

Pandemien rammer forskelligt, men alle har ret til beskyttelse

COVID-19 diskriminerer ikke, men virussen påvirker forskellige grupper forskelligt. Myndighederne må derfor prioritere og først og fremmest beskytte de mest udsatte som ældre, syge og personalet i sundhedsvæsenet.

”De politiske tiltag har store konsekvenser for os alle, men de rammer nogle grupper særligt hårdt. Det er grupper, som regeringen ikke må glemme i denne tid,” siger Louise Holck.

Følgende grupper har særligt brug for beskyttelse af rettigheder under COVID-19-pandemien:

- Indsatte i fængsler er afskåret fra at få besøg af deres familie og venner, og de kan kun under ganske særlige omstændigheder komme på udgang. Indsatte bør have adgang til digitale løsninger, så de kan holde kontakten med deres pårørende under pandemien.
- Kvinder i voldelige forhold er i risiko for vold og overgreb, når de er tvunget til at holde sig indendørs med deres voldelige partnere. Det er derfor positivt, at regeringen har meldt ud, at de forsøger at øge kapaciteten på landets krisecentre.
- Frihedsberøvede afviste asylansøgere kan ikke længere sendes ud af Danmark på grund af lukkede grænser. Afviste udlændinge må ifølge menneskeretten først frihedsberøves, når der er en reel mulighed for at gennemføre en udsendelse, og det er der ikke, så længe grænserne er lukket. Flere europæiske lande har allerede løsladt frihedsberøvede afviste udlændinge.
- Hjemløse kan ikke følge myndighedernes råd om at holde sig hjemme og vaske hænder ofte, og de er derfor særligt udsatte for at blive smittet og give virussen videre. Samtidig gør lukkede væresteder og sociale og færre sengepladser på herberger det endnu sværere for hjemløse at finde overnatningssteder væk fra gaden.
- Uregistrerede migranter kan også være særligt udsatte for at blive smittet, fordi de enten lever på gaden eller bor sammen med mange andre på meget få kvadratmeter. Uregistrerede migranter bør tilbydes den samme behandling som andre smitteudsatte og smittede.
- Mennesker med handicap har ret til et selvstændigt liv med støtte og ret til at blive inkluderet i samfundslivet. Det er vigtigt, at COVID-19-relaterede tiltag tilrettelægges på en måde, så det sikres, at personer, som har brug for støtte og hjælp i hverdagen, får denne støtte og ikke bliver unødigt isoleret fra omverdenen.
- Ansøgere om statsborgerskab må vente endnu længere tid på deres danske statsborgerskab, efter at kommunerne har udskudt de planlagte grundlovsceremonier. For dem, der har børn, der snart fylder 18 år, kan forsinkelsen betyde, at børnene ikke får dansk statsborgerskab med deres forældre. Folketinget bør ophæve kravet om, at

ansøgere om statsborgerskab skal give hånd til en myndighedsrepræsentant, ind til pandemien er overstået, og grundlovsceremonierne igen kan gennemføres.

Institut for Menneskerettigheder står som altid klar til at rådgive regeringen og Folketinget i de menneskeretlige hensyn, der bør tages i håndteringen af COVID-19-pandemien.